Jaarverslag 2022

Aanpak ondermijnende criminaliteit in stad en haven

Gemeente Rotterdam

Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag Aanpak ondermijnende criminaliteit in stad en haven over 2022. Daarin leest u hoe de gemeente Rotterdam het afgelopen jaar ondermijnende criminaliteit heeft aangepakt en de resultaten die zijn geboekt. We beschrijven de ontwikkelingen, de gezamenlijke inzet van de gemeente en onze partners en delen de belangrijkste cijfers. U vindt die cijfers ook overzichtelijk weergegeven in de infographic.

Wat is ondermijnende criminaliteit?

Bij ondermijning kan het gaan om verschillende vormen van criminaliteit. Of het nu gaat om drugscriminaliteit, mensenhandel of vastgoedfraude, bij alle vormen hebben criminelen legale ondernemers en dienstverleners (de bovenwereld) nodig voor hun verdienmodel. Ook 'gewone' Rotterdammers kunnen doelwit zijn. Van drugscriminelen bijvoorbeeld die op zoek zijn naar ruimte voor de productie en opslag van drugs (hennepkwekerijen). Zelfs jongeren zijn soms het slachtoffer en worden geronseld als geldezel[1] of uithaler.

Ondermijning speelt zich in dit gebied af, waar de onder- en bovenwereld met elkaar verweven raken. Dit gaat geleidelijk en is niet altijd zichtbaar. Maar de uitwerking is zeer schadelijk. Bewoners en ondernemers worden slachtoffer, de economie wordt aangetast en drugshandel zorgt voor onveilige situaties (brandgevaar, schietincidenten) in woonwijken. Jongeren brengen door foute keuzes hun schoolcarrière, hun toekomst in gevaar.

Samenwerking

Ondermijnende criminaliteit is niet alleen een juridisch of handhavingsprobleem. Om ondermijning aan te pakken is een multidisciplinaire aanpak nodig. Daarom werkt de directie Veiligheid nauw samen met andere partijen binnen de gemeente zoals Stadsbeheer en Bouw- en Woningtoezicht (BWT). Ook is er intensief contact met veiligheidspartners zoals de politie, het Openbaar Ministerie (OM), de Belastingdienst en het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) Rotterdam. Integrale controles gebeuren in wisselende samenstelling waar ook de Douane en de Arbeidsinspectie (NLA) bij betrokken kunnen zijn.

[1]Een geldezel laat zijn rekening gebruiken om geld van criminelen naar iemand anders over te maken of wit te wassen. (Bron: www.slachtofferhulp.nl)

De aanpak van de gemeente

De basis van de Rotterdamse aanpak tegen drugscriminaliteit in de haven is het wetenschappelijk onderzoek dat uitgevoerd is door de Erasmus Universiteit Rotterdam[2]. De conclusies zijn vertaald naar acties, in samenwerking met publieke en private organisaties naar de Uitvoeringsagenda Haven. Voor de uitvoering hiervan heeft de minister van Justitie en Veiligheid (JenV) geld beschikbaar gesteld.

De integrale aanpak van ondermijning richt zich in Rotterdam zowel op de stad als op de haven en bestaat uit een groot aantal acties. Aan de ene kant signalering en preventie; het voorkomen van ondermijnende activiteiten door onder andere training van personeel en voorlichting op scholen. Aan de andere kant door positieve ontwikkelingen in gang te zetten, bijvoorbeeld door panden van malafide ondernemers te transformeren naar woningen en vastgoedeigenaren te dwingen zich als bonafide verhuurder te gedragen.

Om ervoor te zorgen dat het eigen personeel weerbaarder wordt en signalen van ondermijning tijdig oppikt, is de Basiscursus ondermijning georganiseerd. In 2022 hebben we 16 sessies georganiseerd waar 155 medewerkers aan hebben deelgenomen.
Het cluster Dienstverlening draagt via gemeentebelastingen bij aan het project Bestuurlijk afpakken. Zo zijn er gemeentelijke deurwaarders ingezet voor gezamenlijke acties. In 2022 zijn er 634 informatieverzoeken verwerkt; in 2021 waren dat er 610.

Thema's en gebieden

Om ondermijnende criminaliteit aan te pakken, werkt de gemeente zowel thema- als gebiedsgericht. Als thema's hanteren we de belangrijkste verschijningsvormen van ondermijnende criminaliteit, zoals drugshandel, mensenhandel en digitale ondermijnende criminaliteit. De belangrijkste gebieden zijn Rotterdam-Zuid, Delfshaven en de Spaanse Polder.

[2] Drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven: aard en aanpak van het fenomeen' (Staring, Bischop, Roks, Van de Bunt en Brein, 2019).

Inhoud

Inleiding **2**

1. Thematische aanpak **5**

1.1 Aanpak van drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven 5

1.2 Drugscriminaliteit in de stad 14

1.3 Mensenhandel 16

1.4 Arbeidsuitbuiting 19

1.5 Digitale criminaliteit 21

1.6 Vastgoed 22

1.7 Kwetsbare branches 24

1.8 Crimineel vermogen 25

1.9 Zorgfraude 26

1.10 Outlaw Motorcycle Gangs 28

2. Gebiedsgerichte aanpak **29**

2.1 Spaanse Polder/Noordwest 29

2.2 Delfshaven 30

2.3 Rotterdam-Zuid 31

2.4 Rotterdam The Hague Airport 32

2.5 Ondermijningstrein 32

Tot slot **33**

Lijst met afkortingen **33**

1. Thematische aanpak

1.1 Aanpak van drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven

De Rotterdamse haven vormt samen met Antwerpen het belangrijkste Europese knooppunt voor de in- en doorvoer van cocaïne[3]. De handel in cocaïne gaat gepaard met onder andere ronselpraktijken, excessief geweld en witwaspraktijken en heeft daarmee een schadelijke invloed op de stad en een ontwrichtend effect op de samenleving. Rotterdam vervult een voortrekkersrol in de aanpak van georganiseerde drugssmokkel via de landelijke mainports. Ook het afgelopen jaar is stevig ingezet op het voorkomen en tegengaan van de drugscriminaliteit in de haven.

In het volle besef van de noodzaak om actie te ondernemen, heeft de driehoek plus Douane in 2019 opdracht gegeven aan de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) om een fundamenteel wetenschappelijk onderzoek uit te voeren naar de aard en omvang van drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven[4]. Dit onderzoek staat aan de bron van de huidige aanpak. De aanbevelingen uit het onderzoek zijn vertaald naar de gezamenlijke Uitvoeringsagenda Haven, opgesteld door publieke en private partners: de gemeente Rotterdam, de politie, het Openbaar Ministerie (OM), het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC), de Douane, de Fiscale Inlichtingen en Opsporingsdienst/Belastingdienst (FIOD), het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) en de ondernemersvereniging Deltalinqs.

De Uitvoeringsagenda Haven kent drie hoofdsporen/- strategieën om drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven te voorkomen en te bestrijden:

1. internationaal offensief:

- de samenwerking met bron- en transitlanden versterken om drugs bij de bron tegen te houden;
- de samenwerking met Europese havensteden versterken om drugsmokkel tegen te gaan en de concurrentiepositie te behouden;

2. barrières in de haven: toezicht en handhaving optimaliseren bij publieke en private partners;

3. aanpakken van criminele netwerken en afpakken van crimineel vermogen door opsporing.

[3] Global Report on Cocaine 2023 (United Nations Office on Drugs and Crime).

[4] 'Drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven: aard en aanpak van het fenomeen' (Staring, Bischop, Roks, Van de Bunt en Brein, 2019).

Structurele middelen

In februari 2020 heeft burgemeester Aboutaleb, namens de partners de Uitvoeringsagenda overhandigd aan de minister van Justitie en Veiligheid met het dringende verzoek om toereikende en structurele middelen beschikbaar te stellen voor de aanpak van drugscriminaliteit. Om de georganiseerde drugscriminaliteit effectief te kunnen aanpakken is een langjarige aanpak noodzakelijk. Hiervoor heeft de gemeente de afgelopen jaren een stevige lobby gevoerd richting het Rijk. Deze lobby heeft succes gehad; de minister van Justitie & Veiligheid (JenV) heeft in november 2022 bekend gemaakt dat structureel budget vrijkomt (oplopend tot € 29 miljoen per jaar) voor de aanpak van drugssmokkel via de mainports en logistieke knooppunten. De Rotterdamse haven ontvangt in 2023 € 13,5 miljoen en in 2024 € 16 miljoen. Vanaf 2025 gaat het jaarlijks om € 16,5 miljoen.

Dit geld komt ten goede aan het publiek- private samenwerkingsverband van de Uitvoeringsagenda Haven. De partners kunnen met deze structurele middelen de aanpak van drugscriminaliteit in de haven onverminderd voortzetten en uitbreiden.

Onderscheppingen in de Rotterdamse haven

In 2022 onderschepte het Hit and Run Cargo-team (HARC) in totaal 46.789 kilo cocaïne in onze haven. Dit is meer dan het aantal onderschepte kilo's in 2020 (40.600 kg) maar minder dan in 2021: toen werd 72.808 kilo ontdekt. Hiervoor zijn verschillende verklaringen mogelijk, bijvoorbeeld:

- door intensievere samenwerking met de bron- en transitlanden zijn daar meer drugs onderschept;
- een aantal cruciale verdachten is aangehouden, waardoor mogelijk smokkellijnen van verdovende middelen-lijnen tot stilstand kwamen;
- criminelen spreiden hun risico's meer en versturen om die reden kleinere partijen;
- tegenover de daling van onderscheppingen in de Rotterdamse haven staat een stijging in die van Antwerpen: daar werd afgelopen jaar ruim 110.000 kilo aangetroffen, ten opzichte van 90.000 in 2021.

In een recent onderzoek wordt geschat dat in 2021 vijftig tot zestig procent van de totale cocaïne import via de havens van Rotterdam en Antwerpen wordt onderschept[5]. Het totaal aantal kilo's cocaïne dat via de Rotterdamse haven binnenkomt en het daarmee samenhangende gebruik van verdovende middelen, is en blijft een enorm probleem[6].

Een aantal aanbevelingen is door het Rijk overgenomen in de landelijke Mainportaanpak:

1. Afspraken met grote rederijen
De eerste gesprekken met grote rederijen vonden eind 2022 plaats. De rederijen gaven aan dat zij bereid zijn meer maatregelen te nemen om misbruik in hun bedrijf tegen te gaan en drugscriminaliteit te voorkomen. Op 17 februari 2023 hebben 5 grote rederijen een intentieverklaring getekend. Actiepunten daarin zijn onder andere het voeren van een strikter HR-beleid, screening van personeel en verkennen van de toepassingsmogelijkheden van zogenoemde slimme zegels voor containers. Hiermee kan een container op afstand worden gevolgd en kan geconstateerd worden of een container tussentijds is geopend.

2. ISPS-wetgeving (International Ship and Port facility Security Code)
Het Rijk nam de aanbeveling over de mogelijkheden te onderzoeken om de (inter) nationale veiligheidseisen aan te scherpen. Deze strengere eisen moeten de barrières voor drugssmokkel via terminals en rederijen verhogen. Tegelijkertijd zorgt internationale wetgeving ervoor dat de concurrentiepositie van de Rotterdamse haven behouden blijft.

3. Screening
Het ministerie van JenV, Dienst Justis en de AIVD onderzoeken, samen met de publieke en private partijen in de haven, de mogelijkheden om risicoberoepen verdiepend te screenen. Ook onderzoekt Dienst Justis de mogelijkheid om een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) in te stellen met een specifiek screeningsprofiel voor de haven, de zogenoemde Haven-VOG. De uitkomsten van deze onderzoeken worden eind 2023 verwacht.

[5] Het onderzoek is uitgevoerd over het jaar 2021 door Denkwerk (Drugs de Baas, 2022). Dit onderzoek wordt binnenkort gevalideerd.
[6] Zie ook het onderzoek over drugsresten in het riool op pagina 13.

Drugs tegenhouden aan de poort: de internationale samenwerking versterkt

Om drugs beter tegen te houden bij de bron (upstream disruption) heeft de gemeente het afgelopen jaar de samenwerking versterkt met de landen in Latijns-Amerika, waar de drugs veelal vandaan komen. Burgemeester Aboutaleb en burgemeester De Wever (Antwerpen) brachten begin 2022 een bezoek aan Colombia, Panama en Costa Rica, als vervolg van hun fact finding mission naar Colombia in 2019. Naar aanleiding hiervan hebben zij meerdere aanbevelingen gedaan aan de minister-president en de Belgische premier (zie de brief met kenmerk 22bb1695, 15 februari 2022) en is door de burgemeester een aantal vervolggesprekken gevoerd met de minister-president, de ministers van JenV en Infrastructuur en Waterstaat en de staatssecretaris van Douane.

Level playing field

Rotterdam treft verschillende maatregelen om te voorkomen dat drugs de Rotterdamse haven – en daarmee Europa – binnenkomen. Deze zijn echter alleen effectief als andere Europese havens hetzelfde doen. Daarom zoeken we de samenwerking met andere Europese havensteden. Om kennis en expertise met elkaar uit te wisselen, organiseren Rotterdam en Antwerpen iedere 2 jaar een conferentie over het thema veiligheid in de haven. In april 2022 vond deze plaats in Antwerpen.

Werkbezoek en lobby

Samen met de burgemeester van Antwerpen, Bart De Wever, bracht ik eind januari 2022 een werkbezoek aan Colombia, Panama en Costa Rica. De delegatie voor dit werkbezoek bestond verder uit de Belgische en Nederlandse politie, justitie en douane. Aanleiding voor het bezoek was de schrikbarende toename van de toevoer van cocaïne in onze havens. In 2021 was immers sprake van een triest record, toen in Antwerpen 90 ton en in Rotterdam 70 ton cocaïne uit Latijns-Amerika in beslag werd genomen.

Achter de productie, handel en het gebruik van drugs gaat een wereld aan criminaliteit schuil, waar onnoemelijk veel geld in omgaat. De invloed van die wereld op de havens, stadswijken en de legale economie is ronduit desastreus. Bedreiging, nietsontziend geweld en witwaspraktijken vergiftigen de samenleving. Met het criminele geld wordt weer andere criminaliteit gefinancierd, zoals handel in mensen en wapens en het ronselen van jeugd voor hand- en spandiensten.

Om deze drugsproblematiek terug te kunnen dringen, moeten we samenwerken met de bron- en transitlanden. Na het bezoek hebben wij als burgemeesters onze ervaringen en aanbevelingen in een gezamenlijke brief gedeeld met de Nederlandse en Belgische regering. Daarvoor is ook veel aandacht van de media geweest.

Als één ding duidelijk is geworden, dan is het dat er sprake is van een grensoverschrijdend en internationaal probleem. De landen in onder andere Midden- en Zuid-Amerika worstelen met complexe problemen. Dat betekent dat samenwerking met de bron- en transitlanden zeer noodzakelijk is, maar ook dat gebouwd moet worden aan 'het hek' in onze eigen havens.

Het is dan ook mooi dat het werkbezoek heeft geleid tot meer bewustwording bij organisaties en de regering. En tot concrete acties, zoals het maken van afspraken met rederijen over hun rol en verantwoordelijkheid in de transportketen. De minister van Justitie en Veiligheid is zeer betrokken, heeft geluisterd naar onze signalen en heeft structurele middelen toegekend aan Rotterdam.

Burgemeester Aboutaleb

Repressieve en preventieve aanpak van uithalers

Een van de prioriteiten binnen de Uitvoeringsagenda is de aanpak van de zogeheten uithalers. Veelal jongeren uit kwetsbare wijken in Rotterdam worden door criminele organisaties geronseld om drugs uit containers in de haven te halen. Dit zogenoemde 'uithalen van drugs' kan leiden tot gevaarlijke situaties op het haventerrein en grote economische schade bij terminals.

In 2022 hebben alle partners daarom onverminderd hard gewerkt aan het aanpakken en voorkomen van uithalen. In totaal zijn 251 uithalers aangehouden, van wie een aantal meerdere keren. In 2021 waren dit er nog zo'n 400. Er zijn verschillende verklaringen mogelijk voor deze daling zoals de (dreiging van een) hogere strafmaat maar ook andere, mogelijk nog onbekende werkwijzen waardoor uithalers buiten beeld blijven.

Wettelijke mogelijkheden

Op 1 januari 2022 is 'de uithalerswet' als artikel 138aa Sr opgenomen in het Wetboek van Strafrecht. Met deze wet is de maximale strafmaat voor het onbevoegd aanwezig zijn op een haventerrein verhoogd van een geldboete naar een gevangenisstraf van maximaal 2 jaar. Een aantal uithalers heeft in 2022 een gevangenisstraf opgelegd gekregen. Verdachten zonder relevant strafblad (zogenoemde first offenders) kregen echter vooral taakstraffen opgelegd. Het ministerie van JenV monitort of deze wetswijziging goed werkt.

Op dit moment verkent de gemeente of de kosten van het stilleggen van bedrijfsprocessen via het civiel recht kunnen worden verhaald op uithalers. Naast het afschrikwekkende effect dat hiervan uitgaat, krijgen bedrijven hiermee compensatie voor hun financiële schade. De gemeente onderzoekt verder de komende tijd welke bestuursrechtelijke mogelijkheden zij heeft om uithalers aan te pakken. Een voorbeeld daarvan is het afpakken van crimineel vermogen.

Preventie

Naast de repressieve aanpak heeft de gemeente samen met de partners het afgelopen jaar ingezet op preventie. Onder andere is, tijdens een pilot, door de politie voorlichting gegeven op het Scheepsvaart en Transport College (STC) om jongeren bewust te maken van de mogelijke risico's van het werken in de haven. In 2023 zetten we extra in op het weerbaar maken van jongeren tegen ronselaars. Tijdens een lesprogramma krijgen middelbare scholieren handelingsperspectieven voor diverse situaties aangeboden. Hierbij worden rolmodellen ingezet en VR-brillen gebruikt, waarmee de leerlingen ervaren hoe ronselaars te werk gaan. Tot slot verkent het Zorg- en Veiligheidshuis samen met de Reclassering, de Jeugdbescherming, de politie en het OM een persoonsgerichte aanpak van uithalers.[7]

Rotterdam loopt voorop in de aanpak van uithalers. De kennis en ervaring die we opdoen delen we met andere steden in het binnen- en buitenland die kampen met dezelfde problematiek.

[7] De aandacht voor preventie van ondermijnende criminaliteit past bij een bredere ontwikkeling die ook door het Rijk wordt ondersteund, in de vorm van Preventie met Gezag. Over de toekenning van de middelen voor dit programma is de gemeenteraad begin 2023 geïnformeerd (23bb001558).

Uithalers

Op een avond in 2022 werden bij een grote terminal vijf personen aangehouden. Het bleken uithalers, die werden aangetroffen nadat de douane geluiden hoorde uit een container. Deze container bleek 'geprepareerd': criminelen hadden eraan gesleuteld om te zorgen dat de deuren van buitenaf niet op slot konden. We noemen dit ook wel een 'Trojaanse container'. Een vrachtwagenchauffeur rijdt deze de terminal op met de uithalers erin, zodat zij er op het terrein uit kunnen. Toen de jongens werden aangehouden, lagen in de container geen drugs, maar wel slaapzakken, sporttassen, hoofdlampjes, powerbanks, betonscharen, eten en drinken en kapotgemaakte telefoons.

Sinds 1 januari 2022 is de zogenoemde 'Uithalerswet' – artikel 138aa Wetboek van Strafrecht – van kracht. Hierdoor is het mogelijk om personen die op het haventerrein zonder drugs gepakt worden te vervolgen. Onbevoegd aanwezig zijn op een haventerrein kan leiden tot een gevangenisstraf van ten hoogste 2 jaar of een geldboete van maximaal 9000 euro. In de praktijk zien we echter dat met name aan 'first offenders' lagere straffen door de rechter zijn opgelegd. De personen in het voorbeeld kregen een taakstraf van 120 uur en een gebiedsverbod.

De strafrechtelijke aanpak blijft belangrijk, maar de uithalersproblematiek is te groot om alleen in te zetten op repressie. Onlangs werd een uithaler van 14 jaar aangehouden. Verleid door het snelle geld, te jong om de ingrijpende gevolgen te overzien: voor hemzelf, de mensen om hem heen en de wijk waar hij in woont.

Hoe voorkom je dat jongeren, kinderen vaak nog, het verkeerde pad op gaan? Samen met partners ontwikkelt de gemeente in 2023 preventieve interventies en een programma voor uithalers die een eerste keer gepakt zijn. Denk hierbij aan lesprogramma's en voorlichting op scholen – met behulp van onder andere VR-brillen en rolmodellen – om jongeren weerbaar te maken tegen ronselen. Ook verkent de gemeente in het Zorg- en Veiligheidshuis samen met de Reclassering, de Jeugdbescherming, de politie en het OM een persoonsgerichte aanpak (pga) van uithalers. Zo bieden we jongeren perspectief en maken we duidelijk dat ze een keuze hebben.

Weerbaarheid havenprofessionals

Naast jongeren richten we ons ook op het weerbaar maken van havenprofessionals. In de meeste gevallen van drugssmokkel is namelijk sprake van corruptie. In 2022 zijn in een speciaal ingerichte trainingscontainer 2.640 havenmedewerkers (publiek en privaat) getraind. De professionals en hun werkgevers reageerden positief op de weerbaarheidstrainingen. Het komende jaar ontwikkelen we extra trainingen en bewustwordingssessies voor zowel havenpersoneel als personeel bij overheidsorganisaties. Daarnaast is de website www.rotterdamsehavenveiligehaven.nl vorig jaar minstens 5000 keer bezocht.

De Rotterdamse haven is ook digitaal kwetsbaar. Om overheidsorganisaties en bedrijven op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met ondermijnende criminaliteit en cyberweerbaarheid brengt stichting FERM binnenkort het boek Het gezicht van cyber uit. De komende jaren wordt gewerkt aan het verder vergroten van de digitale weerbaarheid onder bedrijven. Dit gebeurt onder andere door aanvalsscenario's in kaart te brengen en op basis hiervan bedrijven voorlichting te geven.

Publiek-private samenwerking

Ook bedrijven kunnen zelf nog enorm veel doen om drugscriminaliteit te voorkomen en tegen te gaan. Daarom zijn en worden ook de rederijen betrokken bij de aanpak. Begin 2022 heeft de gemeente een seminar georganiseerd voor de CEO's van de 5 grootste rederijen over hoe we samen drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven kunnen voorkomen en aanpakken. Hier stoppen we niet; de komende tijd blijven we ons inzetten om te zorgen dat meer bedrijven in de haven meedoen en maatregelen nemen tegen drugscriminaliteit.

Steeds meer bedrijven binnen de Rotterdamse haven nemen maatregelen om de toegang voor drugscriminelen te bemoeilijken. Denk hierbij aan het samen opstellen van een integriteitsverklaring, huisregels en sanctiebeleid. Daarnaast kunnen bedrijven ook veel doen als het gaat om het beveiligen van data over ladingen en ladingstromen. Daarom heeft Portbase samen met de havengemeenschap in een pilot-vorm een tool ontwikkeld waarmee gevoelige data aan slechts geïdentificeerde personen binnen een bedrijf beschikbaar worden gesteld. Ook kunnen alleen gemachtigde personen van bepaalde bedrijven de container ophalen. Dit maakt het lastiger voor criminele organisaties om binnen te dringen in de logistieke keten. In 2023 wordt naar verwachting het grootste deel van de risicoladingen in Rotterdam op deze manier afgehandeld.

Daarnaast is een goede fysieke beveiliging van het uiterst belang om drugscriminelen buiten de haven te houden. Daarom stelt het HbR sinds 2022 strengere beveiligingseisen aan bedrijven met een hoger risicoprofiel bij nieuwe uitgiften van erfpacht of projecten. Per bedrijf worden aanvullende veiligheidseisen gesteld, zoals het toepassen van hekwerken, verscherpte (biometrische) toegangscontrole, camerabewaking en betere beveiliging van systemen.

Daarnaast werkt het HbR samen met de gemeente, de Douane, en de politie aan de aanleg van een 'virtueel hek', als aanvulling op het bestaande cameranetwerk. Op strategische plekken zijn inmiddels 262 camera's geïnstalleerd die gevaren signaleren en specifieke zones in de haven bewaken. Ook kunnen de camera's gekoppeld worden met camerabeelden van bijvoorbeeld drones. In 2023 wordt het bestaande netwerk uitgebreid met 76 camera's.

[2] Portbase, dochter van de havenbedrijven van Rotterdam en Amsterdam, zorgt er als IT-bedrijf voor dat alle partijen in de haven met elkaar in verbinding staan.

Trainingscontainer

Containerterminals in de haven krijgen bijna dagelijks te maken met uithalers. Zo ook de Kramer Group, die meerdere op- en overslaglocaties van containers op de Maasvlakte en in de Waalhaven heeft. Commercieel directeur Ted Holleman maakt zich zorgen over de uithalers en de drugscriminaliteit die daarachter schuilgaat. Daarom vindt hij het belangrijk dat havenbedrijven zich uitspreken over deze problematiek. En het blijft niet bij woorden: Kramer en andere bedrijven zetten zich actief in op het weerbaarder maken van werknemers.

Uithalers zadelen terminals op met directe hinder en economische schade. Ook omdat bedrijfsprocessen vaak een uur of langer stil komen te liggen. Maar Kramer kijkt niet alleen naar deze indringers zelf: het bedrijf beseft dat medewerkers het doelwit van ronselen kunnen worden. Met verschillende initiatieven probeert Kramer medewerkers voor te lichten om rekrutering door criminelen te voorkomen en dit probleem bespreekbaar te maken.

Een concreet voorbeeld hiervan is de training 'Weerbaarheid tegen Ronselaars', die alle Kramer-medewerkers hebben gevolgd. Op een bijzondere locatie bovendien: in een speciaal voor trainingen omgebouwde container. Deze is beschikbaar gesteld door Kramer aan de partners van de Uitvoeringsagenda.

Werknemers vonden die containertraining erg indrukwekkend, licht dhr. Holleman toe. "Medewerkers zijn zich nu meer bewust van het probleem. Dat blijkt bijvoorbeeld uit gesprekken die volgden met werknemers over bewuster omgaan met bijvoorbeeld, het dragen van herkenbare bedrijfskleding binnen en buiten de terminal." Ook denken werknemers na hun bezoek aan de trainingscontainer actief mee over manieren om het mogelijke contact met criminelen te minimaliseren. Zo heeft de training grote impact op de weerbaarheid van havenpersoneel.

Onvermoeibaar blijft Kramer samen met publieke en private partners strijden tegen drugscriminaliteit. Ondertussen werken de gemeente en Deltalinqs in 2023 aan de doorontwikkeling van de containertraining.

Waalhaven

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan het realiseren van een veilig en economisch aantrekkelijk Waalhavengebied. De focus op veiligheid betekent onder andere dat de overheid meer fysiek aanwezig is in het gebied. Onderdeel daarvan is het organiseren van integrale controles. Zo was het Parmentierplein (Waalhaven-Zuid) op 15 september 2022 het podium voor een grootschalige verkeersactie. Auto's en bestuurders zijn aselectief gecontroleerd. De gemeente, Belastingdienst en politie namen daarbij onder andere verdovende middelen, geld en auto's in beslag.

Tijdens integrale controles zijn daarnaast 27 groothandels, garages en klusbedrijven en 24 opslagboxen in het Waalhavengebied bezocht. De controleurs constateerden de meeste overtredingen bij de garagebedrijven. Daaronder vielen overtredingen van de regels van het Digitaal Opkopers Register. Hiervoor zijn 4 mondelinge waarschuwingen uitgedeeld en een bestuurlijke waarschuwing vanwege een gestolen voertuig. In 1 geval troffen de controleurs een handelshoeveelheid drugs aan bij een bedrijf.

Daarnaast werkt de gemeente al een aantal jaren nauw samen met het HbR aan het revitaliseren van de Waalhaven. Het afgelopen jaar zijn bijvoorbeeld meerdere nieuwe distributiefaciliteiten ontwikkeld en is de openbare ruimte opgeknapt. Verder stuurt het HbR in de Waalhaven aan op branchering[9] door alleen contracten aan te gaan met bedrijven die havengerelateerde activiteiten ontplooien. Tot slot vervangt het HbR de aankomende tijd waar mogelijk oude panden in het gebied. Ook de komende jaren blijft de Waalhaven onder de aandacht van de gemeente en de partners.

Onderzoek

Als vervolg op het onderzoek van de EUR naar drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven uit 2019, bereiden de samenwerkingspartners van de Uitvoeringsagenda een nieuw onderzoek voor. Dit onderzoek brengt onder andere in kaart hoe de gemeente haar bevoegdheden kan inzetten en evalueert hoe doeltreffend verschillende projecten zijn. Het onderzoek heeft een looptijd van 5 jaar en bestaat uit verschillende deelonderzoeken. Tussentijds informeren we de gemeenteraad over de uitkomsten van deze deelonderzoeken.

[9] Branchering is het uitsluiten van bepaalde functies, zoals bepaalde soorten detailhandel, of de omvang daarvan in een bestemmingsplan of ander ruimtelijk besluit zoals een omgevingsvergunning voor het afwijken van het bestemmingsplan.

1.2 Drugscriminaliteit in de stad

Drugscriminaliteit heeft een groot effect op de stad Rotterdam. Criminelen gebruiken vastgoed voor hennepkwekerijen en als opslag voor criminele goederen, maken misbruik van ondernemingen om geld wit te wassen en vechten conflicten uit op straat. In veel gevallen gebruiken én misbruiken zij hiervoor jongeren en leden van andere kwetsbare groepen uit de samenleving.

De gemeente Rotterdam wil dat Rotterdammers wonen, werken en recreëren in een gezonde omgeving. Criminelen destabiliseren echter straten en wijken in de stad. Hiertegen treden de gemeente en haar partners op. Dit doen we langs 3 sporen:

1. ontmoedigen van het harddrugsgebruik door:
   - voorlichting op scholen;
   - een publiekscampagne om te bereiken dat inwoners het gebruik van harddrugs niet meer normaal vinden (denormaliseren).
2. verstoren van de drugshandel door:
   - het opwerpen van barrières;
   - het frustreren van het handelsproces.
3. terugdringen van het drugsaanbod.
   - aanpak in de haven;
   - ruimen van hennepkwekerijen.

Deze beleidsuitgangspunten zijn in het voorjaar van 2022 aan de raad voorgelegd en vastgesteld. Op dit moment actualiseren we de uitgangspunten en vertalen deze naar een concreet plan van aanpak.

Hennep

In 2022 zijn in totaal 577 meldingen over hennepkwekerijen binnengekomen. Op basis van deze signalen zijn 97 hennepkwekerijen ontmanteld. In 2021 waren er 651 meldingen en zijn 149 kwekerijen ontmanteld. Er is geen eenduidige verklaring voor deze afname van het aantal hennepkwekerijen; het is een landelijke trend. Een van de oorzaken kan zijn dat hennepkwekerijen door technische innovaties lastiger op te sporen zijn. De gemeente investeert dan ook in meer alertheid bij woningcorporaties en eigen medewerkers door hen te leren hoe je een hennepkwekerij herkent.

In 2022 is de aanpak van smart- en growshops voortgezet. We hebben de laatste ondernemingen onderzocht. Sinds de start van de aanpak zijn 14 smart- en growshops bestuurlijk gesloten. In 2023 voeren we hercontroles uit. Daarnaast onderzoeken we of een deel van de activiteiten niet via het internet wordt voortgezet.

Excessief geweld

In 2022 hebben 134 excessieve geweldsincidenten plaatsgevonden, waaronder 93 schietincidenten en 41 explosies. Bij deze incidenten vielen 5 dodelijke slachtoffers en raakten 21 personen gewond. In totaal heeft de politie voor deze incidenten tot nu toe 87 verdachten aangehouden. Het merendeel van de verdachten is jonger dan 23 jaar. Het aantal aanhoudingen kan nog oplopen, omdat de verschillende onderzoeken nog lopen.

De meeste incidenten vonden plaats in Rotterdam-Zuid en waren gericht op een woning (schieten op een woning of explosief bij een woning). De incidenten vonden met name plaats tijdens het weekend in de nachtelijke uren.

De aanpak van excessief geweld in samenwerking met het OM en politie verder wordt ontwikkeld. Er wordt beter gekeken naar de context van de daders waardoor de aanpak op het gebied van signalering in de wijken, preventie en zorg kan worden versterkt.

Campagnes

In 2022 organiseerden we een korte campagne om gebruikers van drugs aan te spreken op de gevolgen hiervan. In verschillende uitgaansgebieden in Rotterdam stond een forensische tent. Daar werden verhalen van ex-dealers getoond en gingen jongerenorganisaties in gesprek met voorbijgangers. Tijdens deze campagne hebben 600 personen de tent bezocht en hebben 3.000 personen de campagnewebsite bekeken. Deze campagne kreeg positieve reacties. De inzichten uit deze korte campagne worden verwerkt in de volgende campagne.

Dit jaar starten we met een nieuwe campagne om het normaliseren van drugsgebruik tegen te gaan. Dat doen we onder andere door een duidelijke norm te stellen en het debat in de stad over drugs aan te jagen. Daarnaast willen we de Rotterdammers bewustmaken van de impact van de drugsscene op de stad en haar bewoners.

Deze campagne wordt over de gehele collegeperiode gevoerd en bereikt verschillende gebruikersgroepen. Nog voor de zomer wordt u geïnformeerd over de opzet van de campagne.

Vooruitblik

In 2021 is in Rotterdam voor het eerst onderzoek gedaan naar drugsresten in het riool[10]. Dit gaf inzage in het drugsgebruik in Rotterdam en de enorme geldbedragen die in deze handel worden omgezet. Deze meting werd gedaan in de lockdownperiode van maart 2021. In 2023 wordt de tweede meting uitgevoerd. Dat geeft inzicht in de trends van het gebruik van verschillende verdovende middelen. Vanwege toenemende zorgen en signalen zijn dit jaar ook ketamine en heroïne aan de analyse toegevoegd.

In het nieuwe Versterkingsplan 2023 en verder ligt de focus van de aanpak van cocaïnehandel, op het traject vanaf het moment waarop deze de haven van Rotterdam verlaat. Het RIEC en de RIEC-partners (waaronder de gemeente Rotterdam) werken samen aan het vergroten van het aantal casussen op dit thema.

In het najaar van 2023 wordt het onderzoek naar de achtergrond en drijfveren van drugsdealers afgerond. Op basis van dit onderzoek maken we dit jaar beleid dat zich richt op de preventieve aanpak van drugsdealers. De raad wordt in de loop van dit jaar geïnformeerd over de onderzoeksresultaten en het beleid.

[10] De metingen wezen op 40 duizend lijntjes cocaïne, 25 duizend lijntjes speed, 67 duizend joints en 2400 gebruikershoeveelheden crystal meth per dag.

1.3 Mensenhandel

De aanpak van mensenhandel richt zich op het tegengaan van arbeidsuitbuiting, seksuele uitbuiting en criminele uitbuiting.

Slachtoffers en melders van (vermoedens van) mensenhandel en/of jeugdprostitutie kunnen terecht bij:

- Meld Misdaad Anoniem (MMA);
- het Meld-, Advies en Registratiepunt jeugdprostitutie en mensenhandel van Stichting Humanitas Rotterdam;
- de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel van de politie (AVIM).

Aantallen meldingen

In 2022 heeft de gemeente 54 MMA-meldingen over illegale prostitutie, mensenhandel en/of mensensmokkel ontvangen. De politie onderzoekt deze meldingen en rapporteert hierover aan de gemeente met een bestuurlijke rapportage. Daarna neemt de gemeente bestuurlijke maatregelen. Verder bekijken we op basis van de rapportages of het mogelijk is personen aan te pakken die illegale prostitutie faciliteren.

Bij het Meldpunt van Stichting Humanitas kwamen in 2022 94 meldingen en adviesvragen binnen. Opvallend is het kleine aantal 'zelfmelders'. Verreweg het grootste deel van de meldingen wordt gedaan door medewerkers van professionele organisaties.

In eerdere jaren ging het merendeel van de vragen over seksuele uitbuiting. In 2022 werd vaker contact opgenomen rondom arbeidsuitbuiting, criminele uitbuiting of een combinatie van diverse vormen van uitbuiting. Het is nog niet bekend waar die verschuiving door komt. Dit is een landelijk fenomeen dat door Coördinatiecentrum tegen Mensenhandel (CoMensha) wordt onderzocht.

Onderzoek politie

Het afgelopen jaar zijn er door Team Migratiecriminaliteit en Mensenhandel (TMM) van de politie 36 opsporingsonderzoeken mensenhandel gestart. Deze zijn op te splitsen in seksuele uitbuiting, criminele uitbuiting, mensensmokkel en overig. 28 van de opsporingsonderzoeken betrof seksuele uitbuiting. Daarnaast zijn er in 2022 31 verdachten door TMM aangeleverd bij het Openbaar Ministerie. Dit betreffen 17 verdachten mensenhandel, 6 verdachten mensensmokkel, 3 verdachten betaalde seks met een minderjarige en 5 verdachten voor overige feiten. Verder zijn er 25 informatieve gesprekken gevoerd met slachtoffers. Hierbij was er 1 minderjarig slachtoffer. Van de 25 gesprekken waren er 24 gesprekken omtrent seksuele uitbuiting. Uiteindelijk zijn er 23 aangiftes met betrekking tot mensenhandel gedaan. In de onvergunde prostitutiebranche zijn er door TMM in 2022 in totaal 225 prostitutiecontroles uitgevoerd.

Regionale Monitor Mensenhandel

In mei 2022 is voor de tweede keer de Regionale Monitor Mensenhandel verschenen. Deze monitor is ontwikkeld door de gemeente Rotterdam in het kader

van de regionale aanpak mensenhandel. Betrokken partners zijn de VeiligheidsAlliantie Rotterdam (VAR), de politie Eenheid Rotterdam, de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA), RIEC Rotterdam, landelijk expertise- en behandelcentrum Fier en gemeenten. De monitor heeft betrekking op de 23 regiogemeenten die bij de VAR zijn aangesloten en geeft inzicht in trends, ontwikkelingen, ingezette interventies en resultaten. In 2023 verschijnt er wederom een Regionale Monitor Mensenhandel die inzicht geeft in de aanpak in de regio. Bij deze monitor is stichting Humanitas ook aangesloten als partner.

Beautybranche

Sinds een aantal jaren is er meer aandacht voor misstanden binnen de beautybranche. Deze branche nam de afgelopen jaren in Rotterdam in omvang toe. Momenteel telt Rotterdam enige honderden massagesalons en nagelstudio's. In 2022 waren er 4 branchegerichte controles naar aanleiding van signalen over illegale prostitutie, waarbij 26 bedrijven zijn bezocht. Tijdens de controles werden zwartwerkers aangetroffen, illegalen die tewerkgesteld waren, grote sommen contant geld en zijn er spullen aangetroffen die duiden op het aanbieden van seksuele handelingen.

Ongedocumenteerden

Ongedocumenteerden verkeren vaak in een kwetsbare positie. Daarom proberen we te bereiken dat zij misstanden eerder melden. We doen dat op grond van de motie Verbetering meldingsbereidheid ongedocumenteerden (20bb8812). We informeren hen bijvoorbeeld over waar zij terechtkunnen met hulpvragen en hoe zij aangifte kunnen doen bij de politie. In 2022 hebben we 2 bijeenkomsten georganiseerd. Deze bijeenkomsten worden in opdracht van de gemeente verzorgd door FairWork en het Rode Kruis. De deelnemers gaven terug dat ze het nuttig vonden om informatie te krijgen over dingen die ze nog niet wisten, zoals het recht op een minimumloon. In 2023 willen we deze bijeenkomsten opnieuw houden.

Seksuele uitbuiting

Seksuele uitbuiting is een vorm van mensenhandel waarbij iemand wordt gedwongen seksuele handelingen uit te voeren. De omvang van het probleem is niet vast te stellen. Dat komt omdat veel uitbuiting online plaatsvindt, de daders moeilijk strafrechtelijk te vervolgen zijn en de aangiftebereidheid laag is.

Bij de aanpak van seksuele uitbuiting trok de gemeente net als voorgaande jaren samen op met politie, OM en verschillende partijen die binnen en buiten de gemeente actief zijn in (maatschappelijke) zorg.

Eind 2022 was er een expertsessie voor de gemeenteraad over mannelijke sekswerkers. Hier werd onder andere het onderzoek Pays*x 010 (22bb005052) besproken. Dat is een onderzoek naar de aard en omvang van sekswerk door jongens en mannen in de gemeente Rotterdam. In 2023 organiseren we een vervolg op deze sessie.

Criminele uitbuiting

We spreken van criminele uitbuiting als iemand wordt gedwongen om strafbare feiten te plegen voor iemand anders. Het kan bijvoorbeeld gaan om drugsdelicten, witwassen of fungeren als zogenoemde geldezel.

In 2021 hebben we het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM) onderzoek laten uitvoeren naar de aard en omvang van criminele uitbuiting in Rotterdam. Begin 2022 hebben we u (21bb16092) geïnformeerd over de uitkomsten en de te nemen maatregelen. De aanbevelingen uit dit onderzoek vormen daarvoor het startpunt. Met onze aanpak willen we vooral bereiken dat:

- criminele uitbuiting eerder gesignaleerd wordt;
- onze kennis- en informatiepositie beter wordt;
- we mensen stimuleren om criminele uitbuiting te melden.

Trainingen, awareness en communicatie

In 2022 heeft Humanitas haar voorlichtingspakket over seksuele uitbuiting hernieuwd. Daarin is ook het fenomeen criminele uitbuiting opgenomen. Met dit voorlichtingspakket bereiken zij honderden leerlingen en onderwijzend personeel. In 2023 zetten zij deze voorlichtingen voort.

Verder is de gemeente in 2022 samen met Fier (landelijk expertise- en behandelcentrum) aan de slag gegaan om een training Herkennen signalen mensenhandel te ontwikkelen voor de wijkteams. Deze training start begin 2023. Ook hebben Humanitas en de NLA een voorlichting over mensenhandel gegeven aan medewerkers van gemeentelijke opvanglocaties. Dit waren ook medewerkers die zich bezighouden met particuliere opvang voor Oekraïners. De voorlichting startte naar aanleiding van diverse signalen in 2022.

Mensenhandelaren gebruiken steeds vaker sociale media om mensen te ronselen voor onder andere drugshandel en prostitutie. Ook gebruiken ze sociale media om slachtoffers te bedreigen of op een andere manier onder druk te zetten. Om de meldingsbereidheid onder jongeren te vergroten, zijn we in 2022 opnieuw gestart met de campagne Chaterover.nl die in 2023 verder wordt uitgerold. Deze campagne was in 2021 ook al actief.

Tot slot starten we in het voorjaar van 2023 in Delfshaven met een pilot om de betrokkenheid van ouders te vergroten. De ervaringen hieruit gebruiken we voor een stadsbrede aanpak tegen criminele uitbuiting die ook in 2023 wordt opgezet.

1.4 EU-arbeidsmigranten

Van arbeidsuitbuiting is sprake als personen onder dwang tegen een (zeer) geringe vergoeding moeten werken. Ontbreekt de dwang, dan is er sprake van ernstige benadeling. In de praktijk valt vaak alleen ernstige benadeling vast te stellen, omdat dwang meestal moeilijk te bewijzen is.

In 2022 legde de NLA in Rotterdam 57 boetes op aan bedrijven die de arbeidstijden, arbeidsomstandigheden, Wet arbeid vreemdelingen of Wet minimumloon overtraden. Het totaalbedrag aan boetes bedroeg € 688.350.

Rotterdam voert sinds 2021 het actieprogramma EU-arbeidsmigranten uit. Het doel is eerlijke behandeling van arbeidsmigranten in Rotterdam en omgeving. De gemeente bestrijdt arbeidsuitbuiting door werkgevers te signaleren die in de stad actief zijn en de regels overtreden. Ook de partners van deze werkgevers zoals verhuurders van woningen brengen we in beeld. Heeft de gemeente zelf bevoegdheden, zoals op het gebied van huisvesting? Dan deelt zij boetes uit, weigert een vergunning of trekt deze in. De gemeente werkt in het actieprogramma samen met partners als de belastingdienst en de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA).

Wetgeving

De gemeente lobbyt om de wijziging in de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs (Waadi) te verbeteren. Deze aangepaste wet moet op 1 januari 2025 in werking treden. De wet regelt dat arbeidsbemiddelaars een certificering moeten hebben. De controle op die certificering moet ervoor zorgen dat het aantal arbeidsbemiddelaars afneemt en hun kwaliteit toeneemt.

Trainingen

De NLA kan boetes geven als werkgevers wetgeving overtreden. Voorbeelden zijn de Arbeidstijdenwet of Wet arbeid vreemdelingen. De gemeente organiseert controles waar de NLA bij aansluit. In het afgelopen jaar hebben alle toezichthouders van Stadsbeheer team Wonen/Irreguliere verblijfsinrichtingen (IVI) training gehad van de NLA.

Daarnaast zijn er nieuwe uitdagingen door de instroom van vluchtelingen uit Oekraïne en de huisvesting in gemeentelijke en particuliere opvang. De NLA en Humanitas hebben daarom een training gegeven om arbeidsuitbuiting en mensenhandel te herkennen en te melden aan:

- locatiemanagers
- wijkteams;
- collega's van Vraagwijzer die betrokken zijn bij deze opvang.

Controles

De gemeente organiseert met de NLA controles op bouwlocaties. Dat gebeurt met name in Delfshaven, Charlois en Noord, omdat daar de meeste meldingen vandaan komen. Dit wordt uitgebreid naar andere delen van de stad. In 2022 zijn er 8 controles geweest, waarbij 51 grotere en kleine bouwlocaties zijn bezocht. Uit de controles bleek het volgende:

- Op 7 locaties werkte het bouwbedrijf volgens de regels;
- Op 20 locaties werd op dat moment niet gewerkt;
- Op 24 locaties zijn overtredingen en mistanden geconstateerd:
  - Overtredingen waren onder andere dat het bedrijf niet voldeed aan de Wet minimumloon of de Arbeidstijdenwet.
  - Onder misstanden vielen bijvoorbeeld slapen op de werkplek of een onveilige bouwplaats.

Collega's van Stadsbeheer (Team Ondermijning) en Stadsontwikkeling (Bouw- en woningtoezicht) ondersteunen de Directie Veiligheid bij deze controles en registreren geconstateerde overtredingen. De collega's delen hun ervaringen binnen hun eigen teams, waardoor er meer meldingen komen uit de hele stad.

Naast controles op bouwlocaties hebben we 2 integrale controles in grote woonlocaties georganiseerd. Hierbij sloten politie, de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (AVIM) en de NLA aan. Het vermoeden was dat er misbruik werd gemaakt van arbeidsmigranten. Dat bleek inderdaad het geval. De arbeidsmigranten waren niet geregistreerd en betaalden 500 euro voor een bed. NLA heeft hier boetes voor opgelegd.

Arbeidsmigranten in Rotterdam

De gemeente Rotterdam is medio 2021 gestart met het actieprogramma Werken aan een menswaardig bestaan, EU-arbeidsmigranten 2021-2025. Migranten die naar Nederland komen voor werk, hebben in de praktijk vaak te maken met arbeidsuitbuiting. Helaas ook in Rotterdam.

'Arbeidsuitbuiting houdt in dat mensen worden gedwongen te werken onder omstandigheden die niet kloppen met de huidige wetgeving', vertelt beleidsadviseur Elsmarieke Mensink. 'Ze hebben geen of slechte huisvesting, worden onderbetaald en in hun arbeidsomgeving wordt misbruik gemaakt van hun rechten.' De gemeente heeft een belangrijke signalerende rol in de aanpak van arbeidsuitbuiting. 'Als gemeente zijn we aanwezig in de wijken en zien we wat er gebeurt.' aldus Elsmarieke. De gemeente is beperkt in haar bevoegdheden om misstanden aan te pakken, dus in de aanpak wordt veel samengewerkt met de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA). 'Zij mogen bijvoorbeeld boetes uitschrijven aan bedrijven die niet goed met hun personeel omgaan.'

Naast team Aanpak Ondermijnende Criminaliteit, speelt team Wonen van Stadsbeheer een belangrijke rol in het uitvoeren van het actieprogramma. De toezichthouders van team Wonen controleren woningen op problemen zoals overbewoning of foutieve BRP-registratie. Signalen die soms kunnen duiden op ondermijnende criminaliteit, zoals arbeidsuitbuiting. Sinds voorjaar 2022 krijgen de toezichthouders training van het NLA in het herkennen van arbeidsuitbuiting tijdens woningcontroles. Toezichthouder Veronica Tentua vertelt: 'Zo hebben we geleerd hoe je een arbeidsovereenkomst en loonstrookje moet controleren, wat wettelijke pauze- en rusttijden zijn en is onze kennis over het herkennen van valse identiteitskaarten opgefrist.'

De gemeentelijke toezichthouders zijn er vooral op uit om contact te leggen met arbeidsmigranten en informatie op te halen. Bijvoorbeeld waar ze werkzaam zijn en via welke uitzendorganisaties. 'We helpen ook met het doorverwijzen naar de juiste instanties. Zoals naar het huurteam, wanneer hun huurbedrag niet overeenkomt met de woonruimte die ze ervoor terugkrijgen.' Het huurteam gaat dan in gesprek met de verhuurder of spant een zaak aan via de huurcommissie. 'Of naar gemeentelijke collega's, die helpen met de BRP-inschrijving. Of naar het wijkteam, als ze fysieke zorg nodig hebben.' Veronica: 'Uiteindelijk zijn arbeidsmigranten ook maar naar Nederland gekomen om geld te verdienen om hun gezin te onderhouden. We zijn er ook niet op uit om te beboeten, we hebben veel meer een zorgtaak.'

Samenwerking

Bij controles naar aanleiding van meldingen of waarnemingen van collega's hebben we 211 signalen geregistreerd. Daarvan hebben we er 45 doorgegeven aan de NLA. De overige signalen heeft Stadsbeheer zelf opgepakt en direct gemeld. Exacte cijfers zijn er niet, maar er zijn ruim 20 uitzendbureaus beboet en doorgeleid naar het strafrecht (mede) door onze signalen en dossiers.

In 2023 breiden we de samenwerking met de NLA verder uit. De medewerkers van de NLA gaan preventief voorlichten bij bedrijven die in de stad actief zijn, te beginnen bij ondergronds werken (zoals aanleg van glasvezel).

1.5 Digitale ondermijnende criminaliteit

De landelijk geregistreerde cijfers van cybercriminaliteit zijn sinds 2019 verdrievoudigd. Binnen cybercriminaliteit onderscheiden we ook digitale criminaliteit. Dat is een vorm van cybercriminaliteit waarbij traditionele vormen van criminaliteit zich verplaatsen naar het digitale domein. Het OM meldt dat digitale criminaliteit steeds vaker wordt ingezet door criminele organisaties. Bijvoorbeeld voor het witwassen van illegaal verkregen geld. Ook vindt de politie bij invallen in zaken rondom digitale criminaliteit regelmatig wapens en drugs.

Vanwege deze voorvallen wordt de link tussen digitale criminaliteit en ondermijnende criminaliteit steeds duidelijker. Vandaar dat we vanuit de aanpak op ondermijning ook inzetten op digitale criminaliteit.

De gemeente richt zich op het aanpakken van veelvoorkomende vormen van digitale criminaliteit. We doen dat samen met de politie, het OM en de VeiligheidsAlliantie regio Rotterdam (VAR) namens 24 andere gemeenten in de regio Rotterdam. Deze partijen werken sinds 2021 samen met publieke en private partners om zowel het aantal daders als het aantal slachtoffers van digitale criminaliteit te verkleinen.

Wat willen we op de korte termijn doen?

- We proberen ervoor te zorgen dat inwoners zich bewust worden van digitale criminaliteit, zodat we slachtoffers kunnen voorkomen.
- We zetten in op preventie op daderschap.
- We pakken faciliteerders aan. In 2023 is een pilot gestart om te verkennen of we cybercriminaliteit en digitale criminaliteit kunnen aanpakken vanuit RIEC-verband. Gezamenlijk kijken we gedurende zes maanden naar de mogelijkheid om casuïstiek binnen deze thema's te onderzoeken.
- We werpen barrières op om het criminele proces te verstoren. We sluiten aan bij het traject van het Rijk[1] waarin zij met publieke en private partijen (zoals het bankenwezen, de telecomsector, en socialmediaplatforms) samen gaan werken aan het opzetten van interventies en barrières. Doel hiervan is om inwoners en bedrijven beter te beschermen, fraude te voorkomen en tegelijkertijd het verdienmodel van criminele netwerken te verstoren.

[1] Actieplan integrale aanpak online fraude (overheid.nl)

Vooruitblik

Vanuit het huidige samenwerkingsverband hebben we een aantal succesvolle projecten opgezet. In 2022 startten we een onderzoek om het netwerk rondom digitale criminaliteit in kaart te brengen. De uitkomsten hiervan komen in 2023. Binnen het Regionaal Veiligheidsoverleg (RVO) is afgesproken dat de 25 gemeenten in de regio Rotterdam ter voorkoming van herhaald slachtoffer- en daderschap gericht interventies inzetten op basis van het regionale en lokale cyberbeeld. Om de gemeenten hierbij te ondersteunen heeft de VAR een overzicht gemaakt van recent ontwikkelde interventies die gemeenten kunnen gebruiken. De interventies zijn kort omschreven per doelgroep met een inschatting van de kosten en vermelding van de website of contactpersoon. Hiermee versterken we onder andere de aanpak van digitale criminaliteit bij gemeenten in de regio.

De aanpak van geldezels wordt binnen het samenwerkingsverband getrokken door politie en OM. Deze aanpak wordt in 2023 gezamenlijk voortgezet en uitgebreid. De gemeente heeft in 2022 een lesprogramma bestaande uit een theatervoorstelling met ruimte voor dialoog met leerlingen aangeboden op MBO-scholen. Dit ter voorkoming van daderschap op geldezels. Ook deze aanpak gaat door in 2023.

1.6 Vastgoed

Vastgoed vormt een belangrijke schakel in het bedrijfsproces van criminelen. Zij kopen, verkopen en misbruiken vastgoed. Deze activiteiten gaan vaak gepaard met witwaspraktijken. Om vastgoedcriminaliteit te voorkomen en te bestrijden, werkt de gemeente samen met ketenpartners, bewoners, branchevereningingen, woningcorporaties, VvE's, vastgoedeigenaren en het RIEC. Wanneer misstanden in panden worden aangetroffen, gaat de gemeente samen met de politie in gesprek met pandeigenaren en betrokken verhuurmakelaars. Zo werken publieke en private partners samen aan bestendige oplossingen. In 2022 hebben we geïnvesteerd in de samenwerking met de woningcorporaties. Naast diverse voorlichtingscampagnes neemt de gemeente deel aan vaste overleggen waaraan de corporaties ook deelnemen. Het thema vastgoedcriminaliteit is daarbij een vast agendapunt geworden. We zullen deze samenwerking de komende jaren doorzetten en waar nodig intensiveren.

Malafide verhuurmakelaars

De aanpak van malafide verhuurmakelaars is een belangrijk onderdeel in de aanpak van ondermijning in de vastgoedbranche. Deze makelaars zijn voor criminelen namelijk een belangrijke schakel in hun bedrijfsvoering. Zij bemiddelen, nemen contant geld aan, houden geen volledige administratie bij en schrijven bewoners niet in bij de Basisregistratie Persoonsgegevens (BRP).

In het vierde kwartaal zijn 3 integrale controles georganiseerd waarbij diverse misstanden zijn geconstateerd. Voorbeelden zijn overbewoning, spookbewoning en de opslag van hennep. Ook zijn er personen aangetroffen die gezocht werden door de politie. In 2022 is er voor het eerst een pandeigenaar in

Carnisse verplicht een verhuurdersvergunning aan te vragen. De eigenaar heeft een verbeterplan overlegd en zijn vastgoed nu op een correcte wijze verhuurd. Vanuit het project Goed huren en verhuren is er nauw toezicht op deze eigenaar.

RIEC-casus

In 2022 hebben we een slag geslagen met de aanhouding van 2 vastgoedeigenaren in Rotterdam. Deze actie is het resultaat van een RIEC-casus waarin de gemeente met politie, Belastingdienst en de FIOD heeft samengewerkt. Volgens het onderzoeksteam waren de inkomens van verdachten te laag om deze panden te kopen. Voor de aankoop van hun vastgoed klopten de verdachten vaak aan bij particulieren voor een lening. Deze leningen hadden opvallend korte looptijden, hoge rentepercentages en moesten vóór het einde van de looptijd worden afgelost. Ook kochten de verdachten woningen zonder hypotheek of lening. De FIOD heeft beslag gelegd op diverse panden, goederen en administratie. Deze zaak moet nog voorkomen.

De gemeente heeft ongeveer 60 pandeigenaren een brief gestuurd. Ook waren er 17 gesprekken met pandeigenaren waarin zij bewust werden van hun rol en verantwoordelijkheden voor goede verhuur. Eigenaren stimuleren we om gebruik te maken van makelaars die bij een brancheorganisatie aangesloten zijn.

Zicht op Ondermijning

Het dashboard Zicht op Ondermijning komt voort uit een samenwerkingsverband tussen verschillende lokale en landelijke overheden, geïnitieerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). In dit dashboard worden CBS-data gecombineerd met data van andere betrouwbare landelijke bronnen. Via het dashboard krijgt elke gemeente in Nederland extra inzichten in lokale criminele fenomenen. Samen met andere partijen kunnen zij hiermee de preventieve bestrijding van ondermijnende criminaliteit versterken.

In juni 2017 trad de gemeente Rotterdam als convenantpartner toe tot de City Deal Zicht op Ondermijning. Sindsdien draagt de gemeente actief bij aan het doorontwikkelen van het landelijke dashboard.

De Tweede Kamer heeft in 2022 besloten de aanpak met 10 jaar te verlengen. De gemeente Rotterdam blijft het platform mee doorontwikkelen. Zo investeert zij de komende jaren in meer data-analyses en onderzoeken, met name op de thema's vastgoedcriminaliteit en zorgfraude.

Updates en reviews

In het afgelopen jaar waren er al 4 updates van het dashboard Zicht op Ondermijning:

- 6 geheel nieuwe data-analyses van ondermijningsfenomenen werden opgeleverd.
- 23 analyses werden verbeterd en/of geactualiseerd.

Met deze updates voorkomen we dat het dashboard gedateerd raakt en houden we de inzichten uit data-analyses actueel.

Daarnaast vonden 13 reviewsessies plaats. Daar krijgen deelnemende experts de ruimte om kennis en inzichten te delen over de thema's, vastgoed, kwetsbare branches en drugscriminaliteit.

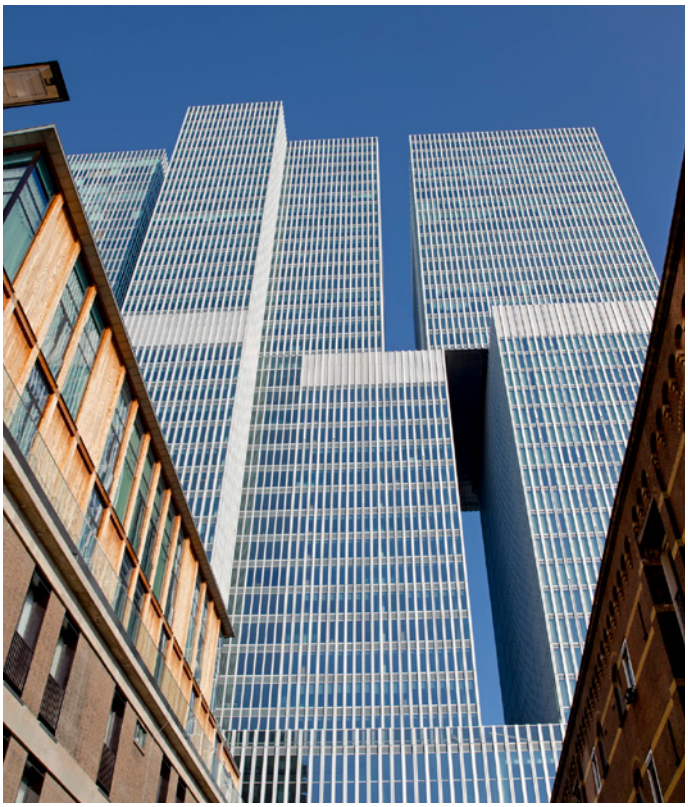

1.7 Kwetsbare branches

In Rotterdam-Zuid houden we ons actief bezig met de aanpak van ondermijnende activiteiten. We focussen ons onder andere op kwetsbare branches zoals kappers, schoonheidssalons, automotive en irreguliere supermarkten. Kenmerk van een kwetsbare branche is onder andere dat contante betalingen de norm zijn. Ook zijn er binnen deze branche geen toelatingseisen voor vestiging: iedereen kan een onderneming binnen deze branche beginnen. Criminelen gebruiken de bedrijven binnen de kwetsbare branches als ontmoetingsplaats, opslaglocatie of voor een witwasconstructie.

Controles

We controleren kwetsbare branches aan de hand van signalen van ondermijning. De gemeente heeft samen met partners 47 integrale controles uitgevoerd op signalen van onder andere witwassen, heling, illegaal gokken en belastingontduiking.

In Rotterdam-Zuid zijn 56 adressen integraal gecontroleerd. Bij minstens 39 bedrijven zijn misstanden aangetroffen. Binnen het handhavingsknelpunt[11] zijn 23 signalen van ondermijning binnen kwetsbare branches uitvoerig integraal besproken. Hiervan zijn 18 signalen afgerond en 5 meegenomen naar 2023.

Onderzoek ondermijning in de horeca

In 2022 heeft Risbo (onderdeel van Erasmus Universiteit Rotterdam) een onderzoek uitgevoerd naar misbruik van de horeca en ondermijning in Rotterdam. Er zijn geen sterke aanwijzingen gevonden dat criminelen of criminele netwerken doelbewust bezig zijn op grote schaal via horeca een economische en/of politieke positie in de legale wereld te bemachtigen. Ook bleek niet dat als gevolg van corona op grote schaal criminele inmenging heeft plaatsgevonden. Wel is de sector financieel kwetsbaarder geworden als gevolg van de coronacrisis, wat in de toekomst zou kunnen leiden tot ondermijnende criminaliteit.

Rotterdam-Noord

In het Oude Noorden zijn er 35 bedrijven integraal bezocht tijdens 6 controledagen. Daarnaast zijn er 23 bedrijven bezocht door de gemeente en gecontroleerd op het bijhouden van het DOR/DOL-register. Politie en partners hebben nog eens circa 20 horecagelegenheden integraal gecontroleerd.

Stadsbrede winkelstratenaanpak

Het is de bedoeling dat in 2023 de winkelstratenaanpak wordt uitgebreid naar aanleiding van de motie Voor een winkelstraat om trots op te zijn (22bb007402). Dat gebeurt door middel van maatwerk. Het uiteindelijke doel: een stadsbrede aanpak om het winkel- en leefklimaat structureel en duurzaam te verbeteren. Hierbij verbinden we de huidige aanpakken in Rotterdam-Noord en -Zuid en de aanpak van kwetsbare branches.

[11] Elke regio kent zijn eigen regionale en lokale problematiek. De RIEC's brengen gebieden in kaart, die als knooppunt voor criminaliteit fungeren of daar kwetsbaar voor zijn. Door deze gebieden te benoemen tot handhavingsknelpunt kan integraal informatie worden gedeeld, om zo tot een effectieve aanpak te komen. (bron: www.riec.nl)

1.8 Crimineel vermogen

In 2019 is het innovatieve project Bestuurlijk afpakken in het leven geroepen. Het project zet zich in om misbruik van gemeentelijke gelden en producten tegen te gaan. Uit eerder onderzoek in Zeeland en West-Brabant is gebleken dat ongeveer 20 procent van alle burgers, waar gemeenten openstaande vorderingen op hebben, iets te maken heeft met ondermijnende criminaliteit. Deze openstaande vorderingen zijn ontstaan door gemeentelijke gelden of producten te misbruiken en regelgeving te overtreden.

Aan het project nemen verschillende afdelingen van de gemeente deel. Elke afdeling gebruikt de informatie in haar systemen om inzicht te krijgen in openstaande vorderingen bij criminelen. Tegelijkertijd spoort het OM (onverklaarbaar) crimineel vermogen op en neemt het in beslag. Met het afgepakte crimineel vermogen worden openstaande vorderingen, dwangsommen en boetes bij de gemeente voldaan.

Voortgang project Bestuurlijk afpakken

Eind 2021 liep het project Bestuurlijk afpakken tegen grenzen aan; het bleek namelijk niet mogelijk alle informatie (binnen de gemeente) te delen. Daarom heeft de projectgroep in 2022 het werkproces verbeterd en veranderd. Verder is besloten om het project in 2023 deels voort te zetten als interventie. Bestuurlijk afpakken is dan geen project meer, maar een instrument binnen de ondermijningsaanpak.
De verwachting is dat op deze manier:

- het instrument bestuurlijk afpakken slagvaardiger wordt;
- de rechtmatigheid van informatiedeling (zowel binnen de gemeente als met externe partners) wordt gewaarborgd.

In de eerste fase van deze ontwikkeling wordt deze nieuwe werkwijze getest binnen 2 pilots. De uitkomsten van de pilots moeten uitwijzen of het team daadwerkelijk volgens deze methode gaat werken.

RIEC-Confisq

Niet alleen binnen de gemeente Rotterdam is er aandacht voor 'bestuurlijk afpakken'. De gemeente vormt samen met de politie, het OM, de Belastingdienst, de FIOD, RIEC Rotterdam en regiogemeenten het integraal afpakteam RIEC-Confisq. Doel van dit team is crimineel vermogen af te pakken.

Experts van de gemeente sluiten wekelijks aan bij het RIEC-Confisq informatieoverleg. Tijdens dit overleg wordt de mogelijkheid om crimineel vermogen af te pakken verkend. In 2022 heeft de gemeente 4 signalen ingebracht bij het RIEC-Confisq informatieoverleg. Totaal zijn er 180 signalen binnengekomen die ruim €7 miljoen hebben opgeleverd:

Totaal bedrag beslag 2022: € 4.237.116,50
Totaal bedrag incasso 2022: € 3.057.245,-

1.9 Zorgfraude

De gemeente zet in op het aanpakken en voorkomen van zorgfraude waarbij ook sprake is van ondermijnende criminaliteit, zoals witwassen, mensenhandel of drugscriminaliteit. Zorgfraude is op zichzelf al schadelijk en ondermijnend en heeft ernstige maatschappelijke effecten. Overheidsdiensten worden misbruikt om financieel gewin te behalen. Dit gaat ten koste van (kwetsbare) personen met een zorgbehoefte.

In opdracht van de gemeente is halverwege 2021 onderzoek gedaan naar de aard en omvang van zorgfraude in relatie tot ondermijnende criminaliteit in Rotterdam. Het onderzoekrapport is in het tweede kwartaal van 2022 aan u gepresenteerd. Daaropvolgend nam de gemeente vervolgstappen, zoals het uitbreiden van het aantal boa's. Ook verkent zij de mogelijkheden om ondermijnende zorgfraude in RIEC-verband op te pakken. Dit gebeurt namelijk ook in andere delen van het land. De verwachting is dat hierover halverwege 2023 meer duidelijkheid komt. De gemeente gebruikte ook in 2022 de intensiveringsmiddelen om:

- ondermijnende zorgfraude aan te pakken;
- toezicht te houden op het oneigenlijk gebruik van zorggelden.

Daarnaast heeft de pgb-kwaliteitsgroep van de gemeente in 2022 32 pgb-aanbieders getoetst. Van hen voldeden er 12 niet aan de eisen. Deze aanbieders mogen geen zorg meer leveren in Rotterdam, totdat zij kunnen aantonen wél aan de eisen te kunnen voldoen. Nog eens 7 aanbieders zitten in verbetertrajecten. Voor hen geldt een cliëntenstop, totdat zij voldoen aan de kwaliteitseisen.

De komende periode zetten we ons in om meer awareness te bereiken over dit onderwerp. Zowel bij hulpbehoevende Rotterdammers, maar ook binnen de gemeente en bij instanties/partners die een rol (kunnen) spelen in de aanpak van deze vorm van ondermijnende criminaliteit.

Dashboard Zorgfraude

Naast een dashboard Zicht op Ondermijning gericht op vastgoed (zie 1.6) is er een nieuw dashboard ontwikkeld gericht op zorgfraude. De gemeente Rotterdam heeft in september en oktober bijgedragen aan het opstellen van onderzoeksvragen. In 2023 worden – met de onderzoeksvragen als uitgangspunt – diverse data-analyses gedaan. Experts van team Aanpak Ondermijnende Criminaliteit gaan samen met de Wmo-experts van cluster Maatschappelijk Ontwikkeling aan de slag om het nieuwe dashboard Zorgfraude verder door te ontwikkelen.

Ondermijnende zorgfraude

In juli 2022 presenteerde de Directie Veiligheid onderzoeksrapport Zorgfraude in Rotterdam, ondermijnend genoeg gepresenteerd aan de gemeenteraad. Het rapport beschrijft dat de landelijke toename van ondermijnende zorgfraude ook zichtbaar is in Rotterdam. Het cluster Maatschappelijke Ontwikkeling en de Directie Veiligheid werken samen in de aanpak van deze vorm van ondermijning.

'Niet iedere casus van zorgfraude is ondermijning', verduidelijkt beleidsadviseur Cindy Yick. 'Bij ondermijnende zorgfraude moet bijvoorbeeld sprake zijn van een bepaalde georganiseerdheid.' Bij zorgfraude gaat het om bewust frauderen met de regels, voor eigen gewin. Bij ondermijnende zorgfraude gebeurt dit op grotere, stelselmatige schaal. Zorgaanbieders en personen daar omheen willen winst maken door fraude te plegen, bijvoorbeeld door het opzettelijk verkeerd invullen van formulieren. Er wordt minder of zelfs geen zorg geleverd, terwijl de volledige zorgkosten wel worden geïnd.

'Bij ons meldpunt (Meldpunt Zorgsignalen en Fraude Rotterdam, red.) komen meldingen binnen van vermoedens van zorgfraude', vertelt coördinator Gerrie van Gent (Maatschappelijke Ontwikkeling). 'Meldingen zijn afkomstig van zorgconsulenten, burgers, maar ook van (ex)werknemers van zorgaanbieders en ketenpartners zoals onder meer het Informatieknooppunt Zorgfraude (IKZ). Ook kan er anoniem een melding worden gedaan.' De meldingen worden nagelopen en waar mogelijk actie ondernomen. Op dit moment is het voor de gemeente moeilijk om zorggeld terug te vorderen van een frauderende een aanbieder. 'Daar moeten we dubbele opzet voor aantonen. Dus bewijzen dat er zowel bij de cliënt als de aanbieder sprake is van opzet. Dat is bij ondermijnende zorgfraude, waar een cliënt vaak ook slachtoffer is niet het geval', aldus Gerrie. 'Bovendien is het probleem daarmee nog niet opgelost: de cliënt krijgt nog steeds niet de zorg die hij nodig heeft.'

Binnen Maatschappelijke Ontwikkeling wordt er daarom steeds meer ingezet op het voorkomen van zorgfraude. 'Collega's leren hoe ze signalen kunnen herkennen', vertelt Gerrie. 'Ook komen er trainingen op weerbaarheid, zodat ze tijdens gesprekken met zorgvragers en -aanbieders beter kunnen doorvragen en afwijkende situaties opmerken.'

De gemeente heeft een belangrijke rol in het aanjagen van de aanpak op zorgfraude, ondanks de beperkte bevoegdheden. Cindy: 'Er gaat vaak een heel netwerk schuil achter ondermijnende zorgfraude. Het gaat samen met vastgoedmisbruik of witwassen.' Vanwege privacyregels is de gemeente beperkt in het delen van informatie. De gemeente zou graag meer informatie uitwisselen met partners zoals de Belastingdienst, vertelt Cindy. 'Maar daar is een handhavingsknelpunt voor nodig. In Oost-Nederland werken ze al met een handhavingsknelpunt zorgfraude, hopelijk volgen we in Rotterdam snel.'

1.10 Outlaw Motorcycle Gangs

De gemeente heeft een helder standpunt ingenomen ten opzichte van de Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's). Samen met de integrale aanpak heeft dat de afgelopen jaren zijn vruchten afgeworpen. In 2022 was er geen aanleiding om op te treden tegen de gangs. Ondanks deze aanpak bestaan de (verboden) OMG's nog wel. De tendens is dat ze zich vaker verplaatsen naar regiogemeenten. Ook ontstaan er afsplitsingen of nieuwe samenwerkingsverbanden met dezelfde bekende oud-leden van (verboden) OMG's. Komend jaar evalueren we de integrale aanpak. De uitkomst daarvan bepaalt of de integrale aanpak wordt voortgezet en zo ja, op welke manier.

2. Gebiedsgerichte aanpak

2.1 Spaanse Polder/Noordwest

De gemeenten Rotterdam en Schiedam, de Belastingdienst, de politie Eenheid Rotterdam, het OM en de FIOD pakken de ondermijnende criminaliteit in Spaanse Polder/Noordwest sinds 2014 integraal aan. Zij doen dat binnen het project Holsteiner.

Samenwerking

Het projectteam Holsteiner zorgt ervoor dat de gebiedsorganisatie en de Bedrijvenraad steeds op de hoogte zijn van de laatste ontwikkelingen. Vertrekt een bedrijf door overheidsingrijpen uit de Spaanse Polder? Dan informeert het projectteam de partners binnen de projectgroep. Zo voorkomen zij samen een waterbedeffect, omdat bedrijven zich anders elders in het gebied vestigen.

Daarnaast spelen de partners van projectteam Holsteiner een grote rol in kennis- en informatieoverdracht over de integrale aanpak naar andere gebieden in Rotterdam en andere gemeenten in Nederland. Mede door deze samenwerking heeft de Driehoek-plus het project Holsteiner in november 2022 verlengd. Daarbij is de ambitie uitgesproken om de positie van de gebiedsorganisatie de komende jaren steeds meer en verder te versterken.

Convenant Cashloos

De gemeenten Rotterdam en Schiedam, de Bedrijvenraad Spaanse Polder en de ondernemersvereniging 's-Gravenlandsepolder hebben de intentie uitgesproken contant geld zoveel mogelijk uit het gebied te weren. Daartoe ondertekenden zij het Convenant Cashloos. Met de bijbehorende bewustwordingscampagne, die begin 2023 van start is gegaan, worden ondernemers aangemoedigd hun klanten zoveel mogelijk digitaal te laten betalen.

Integrale controles

In 2022 hebben verschillende handhavers verdeeld over 12 dagen 47 ondernemingen integraal gecontroleerd. De gemeentelijke handhavers constateerden bij monodisciplinaire controles voornamelijk overtredingen op het gebied van alcoholwetgeving en het Digitaal Opkopers Register (DOR). Andere misstanden hadden

betrekking op het overtreden van het bestemmingsplan of waren bouwkundig van aard. Twee panden zijn op last van de burgemeester gesloten voor de Opiumwet.

De andere partners legden de bedrijfsvoering stil bij een onderneming voor ernstige vervuiling, constateerden illegale arbeid, contante verloning of intellectuele eigendomsfraude. In 2022 zijn er geen versnijdingsmiddelen of grondstoffen aangetroffen voor harddrugs.

Autobranche

Sinds 2018 moeten autoverhuurbedrijven op de Rotterdamse bedrijventerreinen Spaanse Polder en de Schiedamse 's-Gravenlandsepolder een vergunning hebben. In 2022 heeft een enkeling een vergunning aangevraagd en gekregen en zijn meerdere ondernemingen vertrokken of zijn opgehouden te bestaan.

De gemeentelijke toezichthouders van het cluster Stadsbeheer blijven actief controleren op de naleving van de vergunningplicht. Zij hebben enkele ondernemingen zonder vergunning uit de Spaanse Polder geweerd. In 2022 zijn er waarschuwingen en overtredingen uit voortgekomen die in 2023 tot 2 weken sluiting hebben geleid. In 2022 heeft de politie Eenheid Rotterdam een verdiepende analyse naar de autobranche uitgevoerd. Uit de analyse blijkt dat de autobranche een kwetsbare branche is voor het uitvoeren en faciliteren van ondermijnende criminaliteit.

2.2 Delfshaven

In 2018 bracht het RIEC-Rotterdam het Integraal Ondermijningsbeeld Vierambachtsstraat-Schiedamseweg (2018) uit. Dat was het startpunt van een langdurige integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit in Delfshaven. Deze aanpak is gericht op het bestrijden en weren van ondermijnende criminaliteit.

In Delfshaven richtte de gemeente zich eerst op geprioriteerde winkelstraten in het gebied. Daarna ontwikkelde de aanpak zich verder naar andere thema's en trends in de wijk. In 2022 werd geïnvesteerd in het verstevigen van de samenwerking, uitvoeren van integrale controles en analyseren van trends en fenomenen.

De gemeente heeft door deze inspanningen een betere informatiepositie gekregen in Delfshaven. Daardoor was het mogelijk om met de partners gerichter te handhaven en zijn informatiegestuurde onderzoeken naar onder andere drugscriminaliteit gestart.

Integrale controles

In Delfshaven hebben de gemeente en haar partners 11 integrale controledagen gehouden. Daarbij hebben zij 70 bedrijven/winkels en ruim 20 horecagelegenheden bezocht. Er zijn meerdere overtredingen geconstateerd op onder andere vergunningen, de Milieuwet, de Alcoholwet, de Wet op de kansspelen, de Opiumwet en de Wet wapens en munitie.

MTO's

We hebben met de partners onderzoek gedaan naar het toenemend aantal Money Transfer Operators (MTO's) in de wijk. Een groot aantal van dergelijke geldtransactiekantoren in een wijk kan wijzen op ondermijnende criminaliteit, zoals het witwassen van crimineel geld. Deze informatie kan en zal gebruikt worden bij toekomstige integrale controles.

Vooruitblik

De ambitie is om in 2023 de ondermijnende criminaliteit in Delfshaven verder aan te pakken. Dat doen we door samen met onze partners prioriteiten te stellen. Ook richten we ons op concrete casuïstiek zoals ondermijning in de vastgoedsector, automotive branche, juweliers/goudhandel et cetera. Daarnaast gaat we aan de slag met de aanbevelingen uit de analyse op uithalers en investeren we in bewustwordings- en weerbaarheidstrajecten.
Tot slot worden de geplande integrale controles verder geprofessionaliseerd door inzet van de Ondermijningstrein, Stadbeheer en andere interne en externe partners.

2.3 Rotterdam-Zuid

Naast de brede inzet in Rotterdam-Zuid besteedt de gemeente ook specifiek aandacht aan de Winkelboulevard Zuid (Beijerlandselaan en Groene Hilledijk). Dit gebeurt door de Alliantie Hand in Hand.

Alliantie Hand in Hand

De alliantie Hand in Hand heeft als doel de winkelboulevard Zuid duurzaam te verbeteren en hiermee te zorgen voor een beter winkel- en leefklimaat. Dat gebeurt met een grondige en gerichte aanpak. Dit moet ook ten goede komen aan de omliggende wijken (Hillesluis, Vreewijk en Bloemhof). Dit gebeurt door:

- panden op te kopen en deze te transformeren naar betere winkel-/woonruimtes;
- verpaupering tegen te gaan. Dat gebeurde onder andere door de luifels weg te halen en de winkelstraat te verkorten.

Controles

In totaal zijn 154 bedrijven en woningen gecontroleerd, waarvan 91 tijdens een integrale controle. Bij 89% van de gecontroleerde panden zijn verschillende misstanden aangetroffen. Het gaat hierbij om vuurwapens, bedreiging en intimidatie, drugshandel, illegaal gokken, tewerkstelling van illegalen, of zwarte verloning. Daarnaast zijn er 37 signalen onderzocht naar zwartwerkers, 26 signalen naar misbruik van arbeidsmigranten en 14 signalen van drugshandel vanuit bedrijf of woning. Onze partners hebben 22 boetes opgelegd. Naast deze opgelegde boetes lopen er nog 43 onderzoeken vanuit de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA), Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), Belastingdienst, UWV, gemeente en politie. 88 signalen van misstanden zijn door de gemeente zelf waargenomen en ingebracht.

In 2022 zijn 8 ondernemingen met risicovolle en ondermijnende activiteiten beëindigd. Er zijn in opdracht van de burgemeester 5 bedrijven tijdelijk gesloten op basis van een bestuurlijke maatregel. Waaronder:

- Een supermarkt ging voor 6 maanden dicht vanwege handel in verdovende middelen;
- Een juwelier moest een maand sluiten vanwege heling en boekhoudfraude;
- Een stichting werd 3 maanden gesloten vanwege overlast en omdat zij de ruimte voor andere activiteiten gebruikte als waar deze voor bedoeld was;
- De huurovereenkomst van een juwelierszaak is ontbonden omdat de winkelier zich bezighield met ernstige ondermijnende activiteiten. De gemeente is eigenaar van het pand en heeft de juridische procedure gewonnen.

2.4 Rotterdam The Hague Airport

Sinds juli 2020 werken de Koninklijke Marechaussee (KMar), het OM, de Douane, de politie, de Belastingdienst en de gemeente Rotterdam samen om financieel-economische criminaliteit op Rotterdam The Hague Airport (RTHA) aan te pakken. Wegens corona gebeurde er geruime tijd weinig op het grondgebied van de luchthaven. Met het verdwijnen van de maatregelen zijn de activiteiten toegenomen. Zo is het aantal reizigers weer terug op het oude niveau van voor corona. Nog steeds werken we in dit samenwerkingsverband hard aan het versterken van onze informatiepositie. In de samenwerking lopen we echter ook tegen problemen aan, omdat de partners niet alle informatie kunnen delen. De eerste tussentijdse resultaten van de deelprojecten Lijnvluchten, General Aviation en Bedrijven verwachten we in de loop van 2023.

2.5 Ondermijningstrein

De Ondermijningstrein is een stedelijk multidisciplinair team dat wijken en gebieden ondersteunt in hun ondermijningsaanpak. Bij het team zijn afdelingen van de gemeente aangesloten, maar ook partners als politie, Belastingdienst, DMCR Milieudienst Rijnmond en de NLA. Daarnaast maakt het team gebruik van de expertise van private partijen zoals REACT, die namaakgoederen uit de handel haalt.

Onder regie van de gemeente vinden controles plaats of geselecteerde bedrijven zich houden aan wet- en regelgeving. De Ondermijningstrein kijkt naar strafrechtelijke en bestuurlijke overtredingen, bijvoorbeeld illegale handel in goederen of onrechtmatig ondernemen. Maar de controles richten zich ook op regels op het gebied van bestemming, bouwen en brandveiligheid, ruimtelijke ordening, milieu en op personen die werken, maar ook een uitkering ontvangen. Iedere partner controleert op basis van zijn eigen bevoegdheden.

De Ondermijningstrein heeft in 2022 meer controles uitgevoerd dan in voorgaande jaren dankzij het opheffen van de coronamaatregelen. Op 28 controledagen zijn er 186 controles uitgevoerd met uiteenlopende successen. In sommige gevallen werd een misdrijf op heterdaad ontdekt. Zo vond het team in de kelder van een nagelstudio een hennepkwekerij in werking. In een autobedrijf werden gestolen motorfietsen, soft- en harddrugs aangetroffen en bleek het bedrijf al maanden illegaal stroom af te tappen. En in het centrum werden communicatiemiddelen aangetroffen die voor militaire doeleinden bestemd zijn. Zij hadden het lokale communicatienetwerk tijdelijk plat kunnen leggen.

Bestuurlijk Toezicht Team

Lokale, regionale en landelijke partners behaalden in 2022 veel successen op basis van hun vertrouwde samenwerking. In 2023 zetten zij deze samenwerking voort onder de naam Bestuurlijk Toezicht Team. Dit team organiseert met een grotere ambitie multidisciplinaire controles voor heel Rotterdam. Zo kunnen we malafide netwerken stadsbreed controleren en hebben we direct impact bij malafide bedrijven. De eerste controledagen zijn al geweest en er staan er nog minimaal 70 op de planning.

Tot slot

De aanpak van ondermijnende criminaliteit staat nadrukkelijk op de politieke en bestuurlijke agenda. Het onderwerp is opgenomen in het landelijke Regeerakkoord 2021-2025 en vanuit het Rijk worden er structurele middelen beschikbaar gesteld, zoals voor de aanpak van drugscriminaliteit via de Rotterdamse haven. Ook het nieuwe college heeft besloten de intensiveringsmiddelen voor de aanpak van ondermijning in ieder geval te continueren tot en met 2026.

In Rotterdam is de integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit de afgelopen jaren verder ontwikkeld. De aanpak is uitgegroeid tot een stevige en brede set aan integrale projecten en initiatieven en er zijn vele successen behaald. Echter zijn er ook de nodige suggesties voor verbetering, zoals de weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie en op het gebied van privacywetgevingen. Samen met de andere G4-gemeenten is hiervoor gelobbyd in de Tweede Kamer. Dit heeft geleid tot een aangenomen motie waarin de regering wordt verzocht om alle knelpunten die met betrekking tot het delen van relevante informatie worden ervaren in het kader van de aanpak van georganiseerde criminaliteit te inventariseren. Wij hebben een bijdrage geleverd aan deze inventarisatie.

Gezien de complexiteit en hardnekkigheid van de ondermijnende criminaliteit, is er nog een lange weg te gaan. De komende jaren ontwikkelen we de aanpak van drugscriminaliteit in de haven verder door, met behulp van de structurele middelen voor de Uitvoeringsagenda Haven. De aanpak van ondermijnende criminaliteit in de stad wordt de komende tijd geprofessionaliseerd en herijkt. In het nieuwe programma Aanpak Ondermijnende Criminaliteit geven we een plek aan de lessen die we de afgelopen jaren hebben geleerd en aan de inzichten die vanuit wetenschappelijke onderzoeken zijn verkregen. Dit nieuwe programma wordt naar verwachting medio 2023 naar de gemeenteraad verzonden.

Lijst met afkortingen

AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
AVIM	Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel
BRP	Basisregistratie Personen
BWT	Bouw- en Woningtoezicht
CKM	Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel
Cluster MO	Cluster Maatschappelijke Ontwikkeling
CoMensha	Coördinatiecentrum tegen Mensenhandel
DCMR	DCMR Milieudienst Rijnmond
DOR	Digitaal Opkopers Register
Driehoek-plus	Burgemeester, Openbaar Ministerie, politie plus Belastingdienst of andere partner
EUR	Erasmus Universiteit Rotterdam
FIOD	Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst
HbR	Havenbedrijf Rotterdam
IVI	Irreguliere verblijfsinrichtingen
JenV	Ministerie van Justitie en Veiligheid
KvK	Kamer van Koophandel
KMar	Koninklijke Marechaussee
MMA	Meld Misdaad Anoniem
MTO	Money Transfer Organisations
NLA	Nederlandse Arbeidsinspectie
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
OM	Openbaar Ministerie
OMG's	Outlaw Motorcycle Gangs
Pgb	Persoonsgebonden budget
RIEC	Regionaal Informatie- en Expertisecentrum
RTHA	Rotterdam The Hague Airport
RVO	Regionaal Veiligheidsoverleg
TMM	Team Migratiecriminaliteit en Mensenhandel
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VAR	VeiligheidsAlliantie Rotterdam
VvE	Vereniging van Eigenaren
Waadi	Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs
Wmo	Wet maatschappelijk ondersteuning

Colofon

Jaarverslag 2022
Aanpak ondermijnende criminaliteit
in stad en haven

Publicatie april 2023

Fotografie
Joep Boute
Iris van der Broek
Danny Cornelissen
Peter Gooris
Peter Groenendijk
Irene Hoekstra
Jerry Lampen
David Rozing
Peter Schmidt
Arnoud Verhey

Gemeente
Rotterdam